

DWW-001-014304 Seat No. _____

M. A. (Sem. III) (CBCS) Examination

May / June - 2015

Sanskrit : Paper-ECT-03

(अर्द्धशतक)

राजशेखररचिता-काव्यमीमांसा (अध्याय-१ से ६)

जगन्नाथरचितं-रसगङ्गाधर (प्रथम आनन)

Faculty Code : 001

Subject Code : 014304

Time : 2 $\frac{1}{2}$ Hours]

[Total Marks : 70

सूचना/Instruction :

दरेक प्रश्नोना जवाबो मुप्य उत्तरवडीमां ज आपवाना रडेशे.

Write answer of all questions in main answer sheet.

- १ विषयवस्तुनी नवीनतानी दृष्टिअे राजशेखरनी भौतिकता अंगे यर्था करो. १४
1 Discuss the originality of Rajashekhara as regards the novelty of the subject matter. 14

अथवा/OR

- १ 'जगन्नाथनी दृष्टिअे काव्यनी व्याख्या' - यर्था करो. १४
1 Explain according to जगन्नाथ definition of 'काव्य' discuss. 14

अथवा/OR

- १ जगन्नाथनी विद्वता पर विस्तृत नीध लओ. १४
1 Write in detail on Jagannathas Scholarship. 14

- २ (अ) कोर्धपण अेकनुं आवश्यक विवरण आपी भाषांतर करो : १०
2 (A) Translate any one with necessary notes : 10

(१) त हमे त्रयोऽपिक्वयः सारस्वत, आभ्यासिक, औपदेशिकश्च । जन्मान्तर संस्कार प्रवृत सरस्वतीको बुद्धिमान्सारस्वतः । इह जन्माभ्यासोभ्दा-सितभारतीक आहार्यबुद्धिराभ्यासिकः । उपदेशित (श) दर्शितवाग्विभो दुर्बुद्धिरौपदेशिकः ।

(२) इह हि वाङ्मयमुभयथा-शास्त्रं काव्यं च । शास्त्रपूर्वकत्वात् काव्यानां पूर्वं शास्त्रेध्वभिनिविशेत । नह्यप्रवर्तितप्रदीपास्तमसि तत्त्वार्थसामर्थ-
ध्यक्षयन्ति । तच्च द्विधाअपौरुषेयं पौरुषेयं च । मन्त्राणां स्तुतिनिन्दा-
व्याख्याविनियोगादिग्रन्थो ब्राह्मणम् ऋग्यजुः सामवेदास्त्रयी । अथर्व तुरीयम् ।
तत्रार्थव्यवस्थितपादा ऋचः । ताः संगीतयः सामानि । अच्छन्दांस्यगोतानि
यजुषि । ऋचो, यजूषि सामानि चाथर्वाणि त इमे चत्वारौ वेदाः ।
इतिहासवेदधनुर्वेदौ गन्धर्वायुर्वेदावपि चोपवेदाः । वेदोपवेदात्मा सार्ववर्णिक
पञ्चमो नाट्यवेदः इति द्रौहिणिः ।

२ (अ) क्षेत्रपञ्च अङ्कनुं आवश्यक विवरण आपी भाषांतर करो : १०

2 (B) Translate any **one** with necessary notes : 10

(१) पुरा पुत्रीयन्ती सरस्वती तुषारगिरौ तपस्यामास प्रीतेन मनसा तां विरिञ्चः
प्रोवाच - 'पुत्रं ते सृजामि' । अथैषा काव्यपुरुषं सुषुवे । सोऽभ्युत्थाय
संपादोपग्रहं छन्दस्वती वाचगुदचीचरत् -
'यदेतदवाङ्मयं विश्वमर्थमूर्त्या विवर्तते ।
सोऽस्मि काव्यपुमानम्ब पादौ वन्देय तावकौ ॥'

(२) शब्दार्थो ते शरीरं, संस्कृतं मुखं प्राकृतं बाहुः, जघनमपभ्रंशः, पैशाचं पादौ,
उरो मिश्रम् । समः प्रसन्नो मधुर उदार ओजस्वी चासि । उक्तिचरणं च ते
वचः, रस आत्मा, रोमाणि छन्दांसि, प्रश्नोत्तरप्रवहिन्लकादिकं च वाक्केलि
अनुप्रासोपमादयश्च त्वामलङ्कुर्वन्ति ।

३ (अ) क्षेत्रपञ्च अङ्कनुं आवश्यक विवरण आपी भाषांतर करो : १०

3 (A) Explain any **two** statements clearly : 10

(१) श्लेषः प्रसादः समता माधुर्यं सुकुमारता ।
अर्थव्यक्तिरुदारत्वमोजः कान्तिसमाधयः ॥
(२) रमणीयार्थप्रतिपादकः शब्दः काव्यम् ।
(३) अथ दीर्घानन्तर्यम् संयोगस्य भिन्नापदगतस्य सकृदप्यश्रव्यम् असकृत्सुतराम् ।
(४) रसो वै सः ह्योवायं लब्ध्वाऽऽनन्दी भवति ।

३ (अ) क्षेत्र पञ्च अङ्कनुं आवश्यक विवरण आपी भाषांतर करो : १०

3 (B) Explain any **two** statement clearly : 10

(१) अनुचितविभावाम्बनत्वं रसाभासत्वम् ।
(२) शृङ्गारः करुणः शान्तो रौद्रो वीरोऽदभुतस्तथा ।
हास्यो भयानकश्चैव, बीभत्सश्चेति ते नव ॥
(३) भावस्य प्रागुक्तस्वरूपस्य शान्तिर्नाशः ।
स चोत्पत्त्यवच्छिन्न एव ग्राह्यः तस्यैव सहृदयचमत्कारित्वात् ।
(४) विभावादयस्त्रयः समुदिता रसाः इति कतिपये ।

- ૪ નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ એક કે બે લીટીમાં આપો : ૬
- 4 Answer the following questions in **one** or **two** lines : 6
- (૧) રાજશેખરના મતે પાંચમી વિદ્યા કઈ છે ?
- (૨) છ વેદાંગ ક્યાં ક્યાં છે ? રાજશેખર ક્યાં સાતમાં અંગને સ્વીકારે છે ?
- (૩) રાજશેખરના મતે ભાવકના કેટલા પ્રકારો છે ? ક્યાં ક્યાં ?
- (૪) જગન્નાથના લહરી કાવ્યો કેટલા અને ક્યાં ક્યાં છે ?
- (૫) ઔપદેશિક કવિ કોને કહેવાય ?
- (૬) વીરરસના પ્રકારો કેટલા છે ? અને ક્યાં ક્યાં ?
- ૫ કોઈપણ દશ બહુવિકલ્પી પ્રશ્નોના જવાબો આપો : ૧૦
- 5 Attempt any **ten** MCQs : 10
- (1) રાજશેખરનાં કાવ્યમીમાંસા ગ્રંથના પ્રથમ અધિકરણનું નામ શું છે ?
- (A) કવિસમય: (B) કવિરહસ્ય:
(C) કવિતા: (D) કવિરાજ:
- (2) રાજશેખરના મતે કાવ્યપાકની સંખ્યા કેટલી છે ?
- (A) 08 (B) 09
(C) 10 (D) 12
- (3) કાવ્યમીમાંસામાં કેટલા અધિકરણો છે ?
- (A) 15 (B) 16
(C) 18 (D) 19
- (4) કાવ્યપુરુષનું શરીર શેનું બનેલું છે ?
- (A) શબ્દ અને અર્થ (B) શબ્દ
(C) અર્થ (D) મોક્ષ
- (5) રાજશેખરના મતે કોણ સરસ્વતી અને બ્રહ્માનો પુત્ર છે ?
- (A) મૃગુ (B) કપિલ
(C) સારસ્વ (D) સારસ્વતેય
- (6) કાવ્યમીમાંસાના કયા અધ્યાયમાં કવિની અવસ્થાઓનું વર્ણન છે ?
- (A) પ્રથમ (B) દ્વિતીય
(C) પન્નમ્ (D) અષ્ટમ્

- (7) જગન્નાથે અલંકારશાસ્ત્રના કયાં ગ્રંથની રચના કરી ?
 (A) ચિત્રમીમાંસા (B) મનોરમાકુચમર્દનઃ
 (C) રસગઙ્ગાધર (D) કાવ્યપ્રકાશ
- (8) જગન્નાથે પોતાની યુવાની કયાં પસાર કરી હતી ?
 (A) દિલ્લીઃ (B) આગ્રાઃ
 (C) ઉદયપુરઃ (D) જયપુરઃ
- (9) ચિંતા અને મદના સંદર્ભમાં 'સમોહાનન્દસંદોહો મદો મદ્યોપયોગજઃ' આ વાક્ય કોનું છે ?
 (A) આચાર્યમમ્મટઃ (B) આચાર્યજગન્નાથઃ
 (C) આચાર્યઆનન્દવર્ધન (D) આચાર્યદણ્ડિઃ
- (10) રમણીયાર્થપ્રતિપ્રતિપાદકઃ શબ્દઃ કાવ્યમ્ । આ કાવ્યનું લક્ષણ કોણે આપ્યું છે ?
 (A) હર્ષવર્ધનઃ (B) આચાર્યદણ્ડિઃ
 (C) પતંજલીઃ (D) આચાર્યજગન્નાથઃ
- (11) 'ભાવનાત્વં ચમત્કારજનકતાવચ્છેદકમ્' કાવ્યની આ બીજી વ્યાખ્યા કોણે આપી છે ?
 (A) જગન્નાથઃ (B) કાલિદાસઃ
 (C) ધનંજયઃ (D) આચાર્યવામનઃ
- (12) જગન્નાથે કેવળ _____ ને જ કાવ્યનું કારણ માની છે .
 (A) પ્રતિભાને (B) સૌંદર્યને
 (C) કાવ્યને (D) નાટકને